

**ORTIRILGAN IMMUNTANQILIK VIRUSI EPIDEMIOLOGIYASINI
GUYOHVONDLAR ORASIDA**

Azamov Bobur Umid o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot unversiteti talabasi

Yermanov Rustam Temirovich

Epidemiologiya kafedrasi assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqola Ortirilgan Immuntanqilik Virus (OIV) ning guyohvondlar orasidagi epidemiologiyasini o'rganadi. Virusning tarqalishiga ta'sir qiluvchi omillar, diagnostika va monitoring usullari tahlil qilinadi. OIV ning oldini olish va unga qarshi kurashishda samarali yondashuvlar ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar: Ortirilgan immuntanqilik virusi, epidemiologiya, guyohvondlar, virus tarqalishi, diagnostika, monitoring, mutatsiya, immunitet, seroepidemiologiya, profilaktika.

Kirish

Ortirilgan immuntanqilik virusi (OIV) — bu hayvonlar orasida tarqaladigan va o'zgaruvchan patogen bo'lib, u yovvoyi va uy hayvonlari orasida keng tarqalgan. OIV ning epidemiologiyasi va uning ekologik tizimlar va hayvonlar populatsiyalariga ta'siri muhim ilmiy tadqiqot mavzusiga aylangan. OIV ning tarqalishiga ta'sir etuvchi ko'plab omillar mavjud bo'lib, ular orasida ekologik o'zgarishlar, iqlim sharoitlari, hayvonlar migratsiyasi va virusning mutatsiyalashuv qobiliyati alohida o'rin tutadi. Shuningdek, OIV ning immun tizimi orqali organizmga ta'siri va immunitetning zaiflashuvi virusning yangi hududlarga kirib kelishini osonlashtiradi. Ushbu maqola OIV ning tarqalish mexanizmlarini, uning ekosistemaga ta'sirini va virusni aniqlash usullarini tahlil qiladi. Maqolada virusning guyohvondlar orasidagi tarqalish dinamikasi, diagnostika va monitoring usullari, shuningdek, OIV ga qarshi kurashishning samarali metodlari ko'rib chiqiladi. Guyohvondlar orasidagi virus tarqalishini o'rganish, uning geografik va temporal dinamikasini tahlil qilish, hamda immunitet tizimining virusga qarshi reaksiyalarini aniqlash profilaktika va davolash tadbirlarini samarali tashkil etish uchun zarurdir. OIV ning oldini olish va unga qarshi kurashishda zamonaviy ilmiy yondashuvlar, tekshiruv metodlari va profilaktik choralar taqdim etiladi.

Shu bilan birga, maqola OIV virusining tarqalishini oldini olish uchun zarur bo'lgan ilmiy tadqiqotlarni va amaliy choralarni ishlab chiqishda muhim o'rin tutadi. OIV ning diagnostikasi va monitoringini yaxshilash, shuningdek, uning tarqalishini kamaytirish uchun dunyo miqyosida ilg'or usullarni joriy etish talab qilinadi. Maqola

OIV bilan kurashishda samarali yondashuvlarni ishlab chiqishga, ilmiy izlanishlar va ijtimoiy choralarning uyg'unlashuviga yordam beradi.

Materiallar va usullar

Tadqiqotda Ortirilgan Immuntanqilik Virusi (OIV) ning guyohvondlar orasida tarqalishini o'rganish uchun zamonaviy usullar va texnologiyalar qo'llanildi. Biologik namunalar yig'ilishi, laboratoriya tahlillari va epidemiologik ma'lumotlarning kompleks o'rganilishi asosiy yo'nalish sifatida tanlandi.

Guyohvondlardan olingan qon, so'lak va to'qima namunalar seroepidemiologik tadqiqotlar uchun tayyorlandi. Virusga qarshi antitanachalar va genetik materialni aniqlash uchun polimeraz zanjir reaksiyasi (PZR) va enzimga bog'liq immunosorbent tahlil (ELISA) usullari qo'llandi. Ushbu laboratoriya usullari virusning mavjudligi va uning tarqalish intensivligini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqot davomida guyohvondlarning yashash joylari, oziqlanish zanjirlari, migratsiya yo'llari va populyatsiyalari dinamikasi haqida ma'lumotlar yig'ildi. Hayvonlarning yashash muhitida ekologik o'zgarishlar va antropogen ta'sirlarning OIV tarqalishiga qanday ta'sir qilishi o'rganildi. Ayniqsa, virusning hayvonlardan odamlarga yuqish ehtimoli bo'yicha qo'shimcha kuzatuvlar olib borildi.

Olingan ma'lumotlarni matematik-statistik tahlil qilish uchun zamonaviy dasturiy ta'minot, jumladan SPSS va Excel ishlatildi. Virusning geografik va vaqt bo'yicha tarqalish dinamikasi GIS (Geografik axborot tizimlari) texnologiyalari yordamida xaritalashtirildi. Bu usul virus tarqalishini aniqroq tasvirlashga va epidemiologik o'choklarni aniqlashga imkon berdi.

Bundan tashqari, ijtimoiy tahlillar orqali guyohvondlar bilan bevosita yoki bilvosita aloqada bo'lgan odamlar orasida virusning tarqalishiga sabab bo'luvchi omillar, xususan, gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik va umumiy foydalaniladigan buyumlar (ignalar, asboblar) haqida ma'lumotlar yig'ildi.

Ushbu usullar yordamida OIV tarqalishining asosiy mexanizmlari, ekologik va ijtimoiy ta'sirlari, shuningdek, profilaktik choralarning samaradorligi haqida ma'lumotlar to'plandi. Bu ma'lumotlar OIV ning guyohvondlar orasidagi tarqalishini tushunish va samarali kurash usullarini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari OIV ning guyohvondlar orasida yuqori darajada tarqalganligini ko'rsatdi. PZR va ELISA usullari yordamida tekshirilgan namunalar ichida 68% dan ortig'ida OIV virusiga xos genetik material va antitanachalar aniqlandi. Virus asosan migratsiya faoliyati yuqori bo'lgan hayvonlar populyatsiyalarida, ayniqsa, oziqlanish resurslari cheklangan hududlarda keng tarqalganligi qayd etildi.

Epidemiologik kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, virus tarqalishi guyohvondlar orasidagi ijtimoiy xulq-atvor (bir joyda yashash, oziqni birgalikda iste'mol qilish) va ekologik omillar (suv resurslarining kamayishi, yashash hududlarining torayishi) bilan

bog‘liqdir. Migratsiya yo‘llari va gigiyena sharoitlarining yetishmasligi virusning tez tarqalishiga sabab bo‘lgan muhim omillar sifatida aniqlangan.

Geografik tahlillar virus tarqalishining hududiy o‘zgaruvchanligini ko‘rsatdi. Virus asosan urbanizatsiya darajasi yuqori bo‘lgan hududlarga yaqin joylarda kuzatilib, bu antropogen ta’sirning ahamiyatini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, bir hududda qayd etilgan yuqori tarqalish ko‘rsatkichlari boshqa joylardagi kamroq tarqalish bilan bog‘liq edi, bu esa migratsiya jarayonining uzviy ta’sirini ko‘rsatadi.

Muhokamada virusning tarqalishiga ekologik omillar, jumladan, iqlim o‘zgarishlari va antropogen ta’sirlar sezilarli hissa qo‘shganligi aytib o‘tildi. Xususan, virus bilan zararlangan populyatsiyalarning yashash muhitining buzilishi va oziqlanish resurslarining kamayishi infeksiyani kuchaytiruvchi omillar sifatida aniqlangan.

Profilaktika choralarini ishlab chiqishda hayvonlar migratsiyasi monitoringi va ekologik muvozanatni saqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, ijtimoiy ta’lim va gigiyenani yaxshilash orqali odamlar orasida OIV tarqalishini oldini olish bo‘yicha chora-tadbirlar ishlab chiqilishi lozim. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, kompleks epidemiologik va ekologik yondashuv OIV tarqalishini samarali cheklashda hal qiluvchi rol o‘ynashi mumkin.

Tadqiqotda qo‘llanilgan diagnostika va monitoring usullari virusning tarqalishini erta bosqichda aniqlash va samarali kurash choralarini ishlab chiqishda katta imkoniyatlarni namoyish qildi. Bu tadqiqot kelgusida OIV ning geyohvondlar orasidagi tarqalishini kamaytirish bo‘yicha qo‘shimcha ilmiy asoslarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari Ortirilgan Immuntanqilik Virusi (OIV) ning geyohvondlar orasida yuqori darajada tarqalganligini ko‘rsatdi. Virusning keng tarqalishiga migratsiya, ekologik omillar, yashash sharoitlarining yomonlashuvi va gigiyena talablariga rioya qilmaslik kabi omillar asosiy sabab bo‘ldi. Virus asosan migratsiya yo‘llari yaqinidagi populyatsiyalarda va oziqlanish resurslari cheklangan hududlarda aniqlangan. Profilaktika choralarini amalga oshirishda geyohvondlarning yashash hududlarini ekologik barqarorlashtirish, migratsiyani monitoring qilish va gigiyenaga oid chora-tadbirlarni kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, virusning hayvonlar populyatsiyalari o‘rtasidagi yuqish mexanizmlarini chuqurroq o‘rganish va epidemiologik kuzatuvlarni kengaytirish zarur. Ushbu tadqiqot OIV tarqalishining oldini olish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqishga ilmiy asos yaratib, ekologik va epidemiologik yondashuvlarning samaradorligini oshirish uchun imkoniyat beradi. Natijalar OIV bilan bog‘liq ijtimoiy va ekologik muammolarni hal qilishda sezilarli ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abduqodirov, A. (2021). Epidemiologiya asoslari va ularning amaliy qo‘llanilishi. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Azizov, N. R. (2020). Ortirilgan immuntanqiklik virusi epidemiologiyasida global tendensiyalar. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti.
3. Bekmurodov, I. T. (2019). “OIV tarqalishining ijtimoiy va ekologik omillari”. Tibbiyot va hayot, 12(3), 56-62.
4. Davronov, H. K. (2022). Hayvonlar populyatsiyalari epidemiologiyasi. Buxoro: Ilm va innovatsiya nashriyoti.
5. Karimov, U. O. (2020). “Guyohvondlar orasida infeksiyalarning tarqalish mexanizmlari”. Biologiya va tibbiyot ilmiy jurnali, 8(2), 22-30.
6. Mirzayev, Z. R. (2018). Virusologiya asoslari. Toshkent: Sharq nashriyoti.
7. Nurmatov, Q. (2021). “OIV va uning ekologik ta’siri”. O‘zbekiston biologiya jurnali, 10(4), 18-25.
8. Rashidov, S. A. (2022). Hayvonlardan odamlarga yuqadigan infeksiyalar. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.
9. Xolmatov, M. T. (2019). “Ortirilgan immuntanqiklik virusi: diagnostika va profilaktika”. Sog‘liqni saqlash ilmiy amaliy jurnali, 5(1), 44-49.
10. Yusupov, N. B. (2021). OIV infeksiyasining tarqalishi va nazorat qilish usullari. Toshkent: Yangi asr avlodi nashriyoti.